

10) Rodinné a dědické právo

Rodinné právo

Manželství

- § 3 odst. 2 písm. b) NOZ: *Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že rodina, rodičovství a manželství požívají **zvláštní zákonné ochrany**.*
- § 655 NOZ: *Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*
- Vznik
 - Svobodné + úplné + souhlasné projevy vůle (x forma)
 - Muže a ženy
 - Osobně (příp. jeden v zastoupení, svolení KÚ)
 - Před OVM (matriční úřad) / orgánem oprávněné církve
 - Vznik manželství k okamžiku prohlášení

Zánik manželství

- **Změna pohlaví**
- § 29 odst. 2 NOZ: *Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo registrované partnerství však zaniká.*
- **Prohlášení za mrtvého**
- § 71/2 NOZ: *Na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel. Prohlášením manžela za mrtvého **zaniká manželství dnem, který se pokládá za den jeho smrti**; totéž platí o registrovaném partnerství*
- § 76/1 NOZ: *Byl-li člověk prohlášen za mrtvého, nevylučuje to důkaz, že zemřel dříve nebo později, anebo že je ještě naživu. Zjistí-li se, že je naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží; manželství nebo registrované partnerství se však **neobnovuje**.*
- **Smrtí manžela**
- § 23 NOZ: *Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.*

Zánik manželství

- **Neplatnost manželství**

- **Zákonná překážka** (§ 672 – 676 NOZ)
 - Nesvéprávný nezletilý, omezený ve svéprávnosti uzavírat, bigamie, příbuzenství + osvojení, poručenství
- **Nátlak a omyl** (§ 684 NOZ)
- Manželství vznikne, je možné vadu konvalidovat
- Dokud není prohlášeno na neplatné, je platné

- **Zdánlivost manželství**

- Manželství vůbec nevzniklo, nemá žádné právní následky
- Nelze konvalidovat
- Rozhodnutí soudu je deklaratorní
- Např. osoby stejného pohlaví, absence osvědčení u církevního obřadu, absence projevu vůle, nedostatky svatebního obřadu, osoby mladší 16 let

Zánik manželství

- **Řízení o neplatnost manželství**

- Na návrh každého s právním zájmem
 - X pouze k návrhu manžela
 - Při omezení svéprávnosti
 - Při nátlaku – násilí, pohrůžka násilí, omyl v totožnosti snoubence, omyl v povaze právního jednání
 - X zahájení (i) z moci úřední
 - Bigamie
 - Sňatek mezi příbuznými (předci a potomci, sourozenci, osvojení)

- **Řízení o určení zdánlivosti manželství**

- I bez návrhu
- Majetková práva podle povahy, jinak bezdůvodné obohacení
- Úprava poměrů ke společným nezletilým dětem

Zánik manželství

- Běh promlčecích lhůt
- § 646 NOZ: *Mezi manžely nepočne promlčecí lhůta běžet ani neběží, dokud manželství trvá. To platí obdobně i pro práva mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, mezi zastoupeným a zákonným zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem nebo mezi poručencem a poručníkem.*

Manželské majetkové právo

- Nová právní úprava umožňuje více možností upravit si majetkové poměry mezi snoubenci či manžely
- *Zákonný režim*
- *Režim založený rozhodnutím soudu*
- *Smluvený režim*
 - Vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství
 - Rozšíření nebo zúžení rozsahu SJM
 - Oddělená jmění

Manželské majetkové právo

- **Zákonný režim SJM**
- Součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co:
 - **a) slouží osobní potřebě** jednoho z manželů,
 - **b) nabyl darem, děděním nebo odkazem** jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
 - **c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy** na svých přirozených právech,
 - **d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,**
 - **e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.**

Rozvod manželství

- **Kvalifikovaný rozvrat manželství**
- Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů **hluboce, trvale** a **nenapravitelně rozvráceno** a **nelze očekávat jeho obnovení**

Rozvod manželství

- Dva druhy rozvodového řízení podle NOZ
 - Rozvod **se zjišťováním příčin rozvratu manželství**
 - Tzv. sporný rozvod
 - Soud zjišťuje příčiny rozvratu manželství – dokazováním
 - Shodné prohlášení „obecných“ příčin rozvratu manželství
 - § 120/3 OSŘ: *Soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků.*
 - Rozvod **bez zjišťování příčin rozvratu manželství**
 - Společný návrh / připojení se druhého manžela
 - Manželství trvalo 1 R, 6 M spolu nežijí
 - Soudem schválené dohoda o péči o společné nezletilé děti
 - Dohoda o vypořádání SJM, bydlení, příp. výživném (x forma)

Rozvod manželství

- Procesní aspekty řízení o rozvod manželství
 - Místní příslušnost – poslední společné bydliště
 - Dokazování – nelze upustit od výsledku účastníků
 - Směřující k prokázání rozvratu manželství
 - Soudní poplatek – 2.000,- Kč
 - De lege ferenda: zdražení sporného rozvodu, notáři

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Okresní soud v Prostějově rozhodl samosoudcem JUDr. Ivanem Šišmou ve věci

manželky: **Martina** , narozená
Bytem
zastoupené advokátkou JUDr. Ivanou Horákovou, sídlem
nám. T. G. Masaryka 24, 796 01 Prostějov

proti

manželovi: **Marek** narozený
bytem
zastoupeného advokátem JUDr. Ing. Ondřejem Lichnovským, sídlem
Palackého 151/10, 796 01 Prostějov

o rozvod manželství,

takto:

- I. Manželství Martiny , rozené a Marka , uzavřené dne 2012 před Magistrátem města Olomouce, **se rozvádí.**
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Rozvod manželství

- **Tvrdoštní klauzule** (§ 755/2 NOZ)
- Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu:
 - se **zájmem nezletilého dítěte manželů**, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody, přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu, nebo
 - se **zájmem manžela**, který se na rozvratu porušením manželských povinností **převážně nepodílel** a kterému by byla rozvodem způsobena **zvlášt' závažná újma** s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let.

Vypořádání SJM

- Zanikne-li manželství rozvodem, spravují se majetkové povinnosti a práva rozvedených manželů **dohodou** manželů nebo rozvedených manželů.
- Nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání **rozhodnutím soudu**.

Vypořádání SJM

- Nedojde-li **do tří let** od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že (**domněnka**) se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že:
 - **hmotné věci movité** jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,
 - **ostatní hmotné věci movité a věci nemovité** jsou v **podílovém spoluvlastnictví** obou; jejich podíly jsou stejné,
 - ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy **náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné.**

Vypořádání SJM

- Dohoda o vypořádání SJM
 - Manželů
 - Forma – úředně ověřené podpisy
 - Účinnost – PMR o rozvod manželství
 - Rozvedených manželů
- Dohody o modifikaci SJM (snoubenců a manželů)
 - Zúžení / rozšíření SJM
 - Vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství
 - Oddělená jmění → společné vybavení domácnosti
- Řízení o vypořádání SJM před soudem
 - Disparita vypořádacích podílů
 - Vypořádání vnosů do SJM a do výlučného majetku

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manž.

- **Předpoklady vzniku**

- Oprávněný rozvedený manžel, který požaduje výživné, není schopen se sám živit
- Jeho neschopnost se živit má svůj původ v manželství nebo vznikla v souvislosti s ním
- Spravedlivost požadavku, resp. soulad s dobrými mravy, resp. nikoli zjevné zneužití práva

- **Rozsah**

- Přiměřená výživa

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manž.

- **Soud zohlední**

- A) délku manželství a časový odstup od rozvodu
- B) zda si rozvedený manžel (ne)zaopatřil přiměřené zaměstnání
- C) zda si rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem
- D) zda se rozvedený manžel podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost
- E) zda se rozvedený manžel nedopustil vůči druhému manželovi nebo osobě blízké činu povahy trestného činu
- F) zda je zde jiný závažný důvod

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manž.

- **Sankční výživné mezi rozvedenými manžely**
 - A) o výživné žádá manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasí a
 - B) kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, a současně
 - C) neexistuje jednání, které naplňuje znaky domácího násilí proti druhému manželovi
- **Rozsah: stejná životní úroveň**
 - Rozhoduje vždy soud, a to nejdéle na dobu 3 let od rozvodu.
 - Zánik (např. uzavření nového MŽ nebo RP)

Vznik rodičovství

- **Mateřství**
- Matka dítěte je žena, která ho porodila
- Náhradní mateřství – jen náznak v ustanovení § 804 Porod mimo zdravotnické zařízení – novela zákona o matrikách (§ 16/4 – rodič musí přeložit i doklad k prokázání skutečnosti, že žena dítě skutečně porodila), za neoznámení porodu není stanovena žádná sankce
- Řízení o určení/popření mateřství před soudem – nemá vlastní úpravu, přiměřené použití úpravy určování a popírání otcovství

Vznik rodičovství

- **Mateřství**
- **Anonymní porod** – mimo zdravotnické zařízení, dítě není registrováno – jde o nalezené dítě, jemuž soud ustanoví poručníka, podobně odložené dítě do baby-boxu
- **Utajené porody** – žena s trvalým pobytem v ČR, nežije v manželství, požádá o utajení porodu – zdravotnické zařízení po ukončení hospitalizace zapečetí obálku, otevřít jen na základě rozhodnutí soudu popřípadě přání ženy

Vznik rodičovství

- **Otcovství**

1. Domněnka: **otcem dítěte je manžel matky**

- od uzavření manželství do 300. dne po ukončení manželství

2. Domněnka: otcem dítěte je ten, o kom to matka a domnělý otec **souhlasně prohlásí před orgánem veřejné moci**

3. Domněnka: otcem dítěte je muž, který **s matkou souložil v době, kdy od narození dítěte uběhlo 160 až 300 dní**, rozhoduje soud

- Umělé oplodnění = otcem dítěte je muž, který dal s oplodněním souhlas

Právy mezi rodiči a dětmi

- **Povinnosti a práva rodičů k dítěti**

1. Práva a povinnosti rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy
2. Rodičovská odpovědnost
3. Vyživovací povinnost

- **Povinnosti a práva rodičů k dětem**

1. Práva spojená s osobností dítěte
2. Práva s majetkovým základem
3. Práva morálního charakteru a práva dětí odvozená z rodičovské odpovědnosti rodičů

Právy mezi rodiči a dětmi

- **Práva a povinnosti rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy**
- Vznikají narozením dítěte a zanikají jeho zletilostí
- **Určování jména a příjmení** (omezeno od 15 let věku dítěte),
- **Souhlas s osvojením dítěte** (zaniká společně s dosažením plné svéprávnosti),
- **Prohlášení o určení otcovství** (toto právo jako jediné je možné vykonat již před narozením i po zletilosti dítěte).

Právy mezi rodiči a dětmi

- **Právo na výživné**
- Právo a povinnost ryze majetkové povahy, které sice vychází z osobního poměru – jejich trvání je odvislé od statusového poměru, ale jejich přiznání je podmíněno naplněním zákonných předpokladů
- **Není závislé na nabytí zletilosti ani svéprávnosti**
 - Dokud dítě není schopno samo sebe živit

Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu

- Před rozvodem manželství je třeba upravit poměry rodičů ke společným nezletilým nesvéprávným dětem (obdobně při rozchodu nesezdaných rodičů)
- Úprava poměrů:
 - Péče o dítě
 - Vyživovací povinnosti
 - Styk (fakultativně)
- Formy
 - Dohoda – soud schválí dohodu rodičů
 - Soudní rozhodnutí

Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu

- **Vyživovací povinnosti**
- Nespadá do rodičovské odpovědnosti
- Lze přiznat ode dne zahájení soudního řízení
 - V případě dětí (i zletilých) až 3 roky zpětně
 - Neprovdaná matka 2 roky zpětně od porodu
- Změna poměrů
 - Na straně povinného i oprávněného
 - U dětí nastává přibližně po 3 letech, změna vzdělávání atp.
- Právo na výživné nezaniká zásahem do rodičovské odpovědnosti nebo změnou pohlaví rodiče

Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu

- **Vyživovací povinnosti**
- Výše není objektivizována
- Dítě má právo na stejnou životní úroveň jako jeho rodič, tomuto hledisku předchází odůvodněné potřeby dítěte (např. zdravotní stav)
- Neprokázaní příjmů rodičem – 25x životní minimum

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 - 5 let	11 – 15 %
2.	6 - 9 let	13 – 17 %
3.	10 - 14 let	15 – 19 %
4.	15 - 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

Osvojení

- **Osvojení nezletilého**
- Statusová změna s následky v SP i VP
- Smyslem je vytvoření komplexního rodinného života
 - Jiné formy jsou pojaty jako dočasné, zde je řešení konečné
- Rozhoduje soud na návrh osvojitele
- Na základě rozhodnutí dojde k zápisu osvojitelů namísto rodičů
- **Osvojitel**
 - Svěprávná zletilá osoba
 - Záruky být dobrým rodičem
 - Zdravotní stav neomezuje v péči o dítě
 - Přiměřený věkový rozdíl (zpravidla ne menší 16 let)
 - Nesmí se jednat o příbuzného v přímé linii a sourozence

Dědické právo

Dědické právo

- Dědické právo jako...
 - **právo objektivní** → právní odvětví soukromého práva, pododvětví občanského práva
 - soubor právních norem upravujících dědění a další otázky přechodu jmění pro případ smrti
 - **právo subjektivní** → právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní (§1475 odst. 1)
 - resp. subjektivní právo zůstavitele pořídít o svém majetku pro případ smrti
 - majetkové právo – běh promlčecích lhůt
- Dědické právo řazeno mezi **absolutní majetková práva** (část třetí ObčZ)
- Čl. 11 odst. 1 LZPS: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. **Dědění se zaručuje.**“

Klíčové pojmy

- **Zůstavitel / pořizovatel**
 - Ten, po kterém se dědí a po kom má být vedeno dědické řízení
 - **Pořizovatel** – živá pořizující osoba / **zůstavitel** – zesnulá osoba
 - Způsobilost být zůstavitelem – každá fyzická osoba bez ohledu náboženství, etnikum...
- **Dědic**
 - Osoba, na kterou přechází zůstavitelovo jmění v rámci pozůstalostního řízení
 - Fyzická i právnická osoba (i ta, co má teprve vzniknout – srov. § 1478 ObčZ)
- **Dědické právo**
 - Právo zůstavitele na určení dědice
 - Majetkové právo konkrétního dědice na pozůstalost či její část
 - Dědické právo samo o sobě nezakládá vlastnictví, jen právo na pozůstalost
- **Nepominutelný dědic**
 - Nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci.

Klíčové pojmy

- **Dědické důvody**

- Dědí se na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona. Tyto důvody mohou působit i vedle sebe (§1476)

- **Odkaz**

- Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva (§1477 odst. 1)

- **Odkazovník**

- Subjekt odkazu, tj. osoba, které zůstavitel zůstavil jednotlivou určitou věc, případně několik věcí určitého druhu, resp. určité právo; odkazovník není dědicem (§1477 odst. 2 x § 1633).

- **Dědický nápad**

- Okamžik napadnutí dědictví dědici. Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele.
- Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí (§1479)

Způsobilost dědice

- Zásadně osoba, která **existuje** v době smrti zůstavitele
 - kdo zemře před zůstavitelem nebo současně s ním, nedědí (§ 1479)
 - právnická i fyzická osoba
 - může se jednat o osobu, která teprve vznikne
 - právnická osoba musí vzniknout do roku od smrti zůstavitele (§ 1478)
 - fyzická osoba musí existovat alespoň jako nasciturus (§ 25)
- Komu svědčí **dědický titul**
 - dědická smlouva, závěť, zákon
- Kdo není **dědicky nezpůsobilý**
- Kdo dědictví **neodmítl, nezřekl se ho** nebo se ho **nevzdal**
- Kdo není **vyděděn** (negativní závěť)

Pozůstalost x dědictví

- **Pozůstalost** (širší pojem)
 - Pozůstalost je vše, co zůstavitel zanechal v okamžiku své smrti, a co je způsobilé v rámci řízení o pozůstalosti přejít na dědice
 - Nepatří zde *přechod nájmu bytu, peníze na účtu stavebního spoření či životního pojištění* s určenou **obmyšlenou osobou** apod.
- **Dědictví** (užší pojem)
 - Pojem vázaný na dědice – to, co v rámci řízení o pozůstalosti dědic z pozůstalosti skutečně nabude
 - Podmnožina pozůstalosti
- Rozšíření předmětu pozůstalosti o práva a povinnosti vázané výlučně na osobu zůstavitele (§ 1475 odst. 2 ObčZ)
 - *Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, **kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.***

Dědický nápad

- Dědické právo = právo na pozůstalost, její část
- **Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele** (dříve: dědictví se nabývá smrtí zůstavitele)
 - Dědické právo se může promlčet, jestli jej neuplatní v řádné době (3, 10 let)
 - Okamžik vzniku nabytí dědictví
 - Soud potvrdí nabytí dědictví zpětně, k okamžiku zůstavitelovi smrti
 - Svěřenské nástupnictví, podmíněné nabytí dědictví, odložení nabytí dědictví – je třeba nechat volný prostor a tento okamžik explicitně nestanovit
 - Lze nabyt i k pozdějšímu okamžiku, než k datu smrti (event. smrt plus 10 let)
- **Smrt § 26, důkaz smrti § 71 an.**
- **Současná smrt více osob § 27**
 - Současná smrt otce a syna – vzájemně z dědického práva vyloučení
- Výslovně vyjádřena zásada, že **nedědí ten, kdo se smrti zůstavitele nedožil** nikoli již ten, kdo v okamžiku smrti neexistuje

Předpoklady dědění

1) Smrt zůstavitele

2) Existence pozůstalosti

3) Dědický titul

4) Způsobilý dědic

Předpoklady dědění

1) Smrt zůstavitele

- **Dědický nápad** (dědické právo) vzniká smrtí zůstavitele. Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí (§ 1479)
 - přechod vlastnictví nastává zpětně k okamžiku smrti § 185 z.ř.s. (výjimky)
 - dědictví lze **přijmout** či **převést** až po smrti zůstavitele
 - **zřící se** dědictví se lze i před dědickým nápadem (§ 1480)

2) Existence pozůstalosti

- **Pozůstalost** tvoří **celé jmění** zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci (§ 1475 odst. 2)
 - do **pozůstalosti** patří i aktiva a pasiva, která mají původ v právních skutečnostech, ze kterých by byl oprávněn nebo zavázán zůstavitel, pokud by nezemřel (§ 171 z. ř. s.)
 - některá práva a povinnosti **zanikají smrtí**
 - některá práva a povinnosti **přecházejí mimo řízení o pozůstalosti**

Předpoklady dědění

3) Dědický titul

- **Dědí se** na základě **dědické smlouvy**, ze **závěti** nebo ze **zákona**. Tyto důvody mohou působit i vedle sebe (§ 1476)
- Odkazovník **není dědicem** (§ 1477), nabývá na základě obligace
 - § 1633 ObčZ: Kde nedojde k posloupnosti podle dědické smlouvy nebo podle závěti, nastane zákonná dědická posloupnost k pozůstalosti nebo k její části. **Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů**
- Dědický titul x pořízení pro případ smrti
 - **dědickými tituly** jsou dědická smlouva, závěť a zákon
 - nabývacím titulem je vždy dědění, projednává se v řízení o pozůstalosti
 - **pořízením pro případ smrti** jsou dědická smlouva, závěť, dovětek a někdy se uvádí také darování pro případ smrti

4) Způsobilý dědic (srov. § 1481 an. ObčZ – nezpůsobilý dědic)

Pořízení pro případ smrti

- **Druhy pořízení pro případ smrti**

1. **Dědická smlouva** (§ 1585 an. ObčZ)
2. **Závěť** (§ 1494 an. ObčZ)
3. **Dovětek** (§ 1498 ObčZ)

- **Obecná pravidla pro všechna pořízení pro případ smrti**

- Pořízením pro případ smrti **nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice**, který se práva na povinný díl nezřekl a nedošlo-li ani k vydědění. Pokud tomu pořízení pro případ smrti odporuje, náleží nepominutelnému dědici povinný díl.
- Neplatnost povolání za dědice / odkazovníka osobu jakkoliv působící u **poskytovatele zdravotních služeb**, u kterého byl zůstavitel přijat, a ve kterém pořizoval
 - x forma veřejné listiny
 - x platnost, pokud od ukončení poskytování služeb uplynula doba, ve které mohl zůstavitel bez obtíží pořizovat ve formě veřejné listiny

Závěť

- **odvolatelný** projev vůle
- může být pořízena jen **osobně**
 - zastoupení je vyloučeno, nelze ani pořídit společně s jiným
- zásadně **písemná forma – veřejná nebo soukromá listina**
 - výjimky v podobě **závěti s úlevami**
- v závěti musí vždy být ustanoven **dědic**
 - lze stanovit **podmínky, doložení času, náhradnictví a nástupnictví**
 - lze ustanovit **odkazovníka**
 - lze pořídit i **negativní závěť**
- vůle musí být projevena **výslovně a určitě**
 - výklad v souladu s vůlí zůstavitele (zvláštní slovní spojení...)
 - nemusí být datum (ale doporučuje se)
 - omyl zůstavitele může způsobit neplatnost

Závěť

Způsobilost pořídit závěť (tzv. pořizovací / testovací způsobilost)

- Pořídit závěť může jen osoba plně svéprávná, výjimky:
 - osoba **starší 15 let** může bez souhlasu zákonného zástupce pořídit formou veřejné listiny (§ 1526)
 - osoba **omezená ve svéprávnosti**, která nemůže pořizovat, může pořídit, pokud se **uzdravila** (§ 1527)
 - Není vázáno na rozhodnutí soudu
 - osoba **omezená ve svéprávnosti** může **v rámci omezení** pořídit formou **veřejné listiny** (§ 1528 odst. 1)
 - **osoba omezená ve svéprávnosti pro chorobnou závislost** může pořizovat v rozsahu omezení nejvýše do **poloviny hodnoty pozůstalosti**. Zbytek pozůstalosti připadá zákonným dědicům (§ 1528 odst. 2) x pokud by měl jinak dědit jen stát, může testovat bez omezení

Závěť

Závěť ve formě SOUKROMÉ LISTINY

- Holografní závěť (§ 1533)
 - **vlastnoruční** závěť podepsaná zůstavitelem
- Allografní závěť (§ 1534)
 - závěť nenapsaná vlastní rukou zůstavitele, podepsaná zůstavitelem a **dvěma svědky**
 - zůstavitel před svědky prohlásí, že jde o jeho závěť
- **Závěť osob se smyslovým postižením** (§ 1535 a § 1536)
 - zůstavitel projeví svou vůli před **třemi svědky**, podepisují se
 - lze užít i zvláštní způsob dorozumívání – svědci ho musí znát
 - zůstavitel potvrdí, že jde o jeho vůli a podepíše se (připojí znamení)
 - možno pořídit formou veřejné listiny
 - závěť nevidomého nebo osoby, co nemůže číst a psát → zvláštní úprava [§ 65-68 NotŘ](#)

Závěť

Závěť ve formě VEŘEJNÉ LISTINY

- veřejná listina = notářský zápis (§ 3026 odst. 2)
 - za veřejnou listinu se považuje i privilegovaná závěť podle § 1547/1 ObčZ (**fikce!**)
- notář se musí přesvědčit, že se projev poslední vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení (§ 1538)
- závěť se eviduje v centrální evidenci pořízení pro případ smrti
- notář si účtuje poplatek
 - [vyhláška č. 196/2001 Sb.](#), notářský tarif → sazebník, oddíl II., položka D – **1.500,- Kč**

Závěť

Závěť s úlevami – PRIVILEGOVANÁ ZÁVĚŤ

- Ústní závěť (§ 1542) – pro nenadálou událost v patrném a bezprostředním ohrožení života / místo ochromení styku
 - **ústní prohlášení před třemi svědky**
 - svědci pořídí záznam o poslední vůli, nebo budou vyslechnuti soudem
- Závěť před starostou (§ 1543) – zůstavitel by zemřel dříve, než by mohl testovat veřejnou listinou
 - zaznamená starosta za přítomnosti **dvou svědků**
 - závěť se uschová u notáře a považuje se za **veřejnou listinu** (x formální pochybení → soukromá listina)
- Závěť před kapitánem lodi nebo letadla (§ 1544) – vážný důvod
 - zaznamená **velitel** (zástupce) do deníku za přítomnosti **dvou svědků**, předání zápisu zast. úř. / OVM
 - závěť se považuje za **veřejnou listinu** (x formální pochybení → soukromá listina)
- Závěť před velitelem vojenské jednotky (§ 1545) – ozbrojený konflikt / vojenská operace
 - zaznamená **velitel** nebo **důstojník** za přítomnosti **dvou svědků**, předání Ministerstvu obrany
 - závěť se považuje za **veřejnou listinu** (x formální pochybení → soukromá listina)

Závěť

Závěť s úlevami – PRIVILEGOVANÁ ZÁVĚŤ

Svědci (§ 1548)

- mohou být osoby, které nejsou plně svéprávné – věk 15 let, omezená svéprávnost (způsobilost)
- závěti není na újmu, pokud ji svědek (nebo i zůstavitel) nepodepsal, pokud nemohl psát, nebo pro jinou závažnou překážku, je-li to v listině výslovně uvedeno

Povinnost mlčenlivosti svědků závěti

- pisatel, svědek, předčítatel, tlumočník, schovatel nebo úřední osoba, zachová o obsahu zůstavitelovy vůle mlčenlivost, ledaže je zřejmá jiná vůle zůstavitele; poruší-li tuto povinnost, odčiní zůstaviteli újmu, kterou mu tím způsobil.

Platnost závěti omezena (§ 1549) – doba neběží, dokud nemůže poříditi ve formě veřejné listiny

- dva týdny od porřízení ústní závěti, pokud zůstavitel žije
- tři měsíce od porřízení závěti před starostou, kapitánem a velitelem, pokud zůstavitel žije

Dědická smlouva

- dvoustranné právní jednání ve formě **veřejné listiny**
 - může uzavřít svéprávná osoba (nebo souhlas opatrovníka)
 - nelze jednostranně měnit
 - může být úplatná
- zůstavitel povolává druhou stranu za dědice a ta přijímá
 - za dědice lze povolat i třetí osobu, která není stranou smlouvy
 - nelze se povolat vzájemně
- nelze pořídit o celé pozůstalosti – ¼ musí zůstat volná
 - počítá se v době smrti
 - zůstavitel může volně nakládat se svým majetkem → lze se dovolat neúčinnosti
- **zvláštní úprava smluv mezi manžely**
 - manželé se mohou povolat za dědice vzájemně
 - mohou uzavřít i snoubenci → platí, pokud uzavřou manželství
 - smlouva nezaniká rozvodem, ledaže je stanoveno jinak

Odkazy

- Odkazem se odkazovníku zřizuje **pohledávka** na vydání určité věci, věci určitého druhu nebo na zřízení práva (§ 1477)
 - zůstavitel přikáže dědici vydání určité věci odkazovníkovi
 - odkazovník má pohledávku (obligace) vůči dědici
 - odkazovník nedědí, neodpovídá za dluhy, neúčastní se řízení o pozůstalosti
 - lze určit **konkrétního dědice**, jinak povinnost **všech dědiců** (§ 1597)
 - lze zatížit i odkazovníka k vydání odkazu → **pododkaz** (§ 1599)
 - odkaz je **zpravidla věc malé hodnoty** vzhledem k hodnotě pozůstalosti
 - odkazem může být **věc patřící zůstaviteli nebo obtíženému dědici**
 - odkaz lze stanovit v **závěti, dědické smlouvě a dovětku** (kodicilu - § 1498)
 - **přednostní odkaz** – odkaz zřízený ve prospěch dědice (§ 1596)
 - při odkazech lze zřídit **náhradnictví** i **svěřenské nástupnictví**

Dovětek

- § 1498 ObčZ
- Dovětkem může zůstavitel nařídit odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz. Co je stanoveno o závěti, platí obdobně i o dovětku.

Zákonná posloupnost

- **Zákonná posloupnost** přichází v úvahu, pokud není pozůstalost zcela vyčerpána děděním ze závěti nebo dědické smlouvy
 - několikeré příbuzenství se sčítá (je-li někdo se zůstavitelem příbuzný z více než z jedné strany, má z každé strany dědické právo, které by mu náleželo jako příbuznému z této strany)
- Není-li žádný dědic z dědické smlouvy, závěti ani zákona, stávají se dědici **odkazovníci** (§ 1633). Není-li žádný odkazovník, nabývá pozůstalost **stát**, jako by byl zákonný dědic (*odúmrt'* - § 1634)
- Kdo nabyl dědictví proto, že dědic ani náhradník povoláný dědickou smlouvou nebo závětí dědit nechtěl nebo nemohl, splní ostatní nařízení zůstavitele.

Zákonná posloupnost

Šest dědických tříd podle zákona (§ 1635 - § 1641)

- 1. děti a manžel (partner) – stejným dílem**
 - nedědí-li děti, dědí jejich děti; manžel nikdy nedědí sám
- 2. manžel, rodiče, spolužijící osoba – stejným dílem, manžel min. ½**
 - spolužijící osoba nikdy nedědí sama
- 3. sourozenci, spolužijící osoba – stejným dílem**
 - nedědí-li sourozenci, dědí jejich děti
- 4. prarodiče – stejným dílem**
- 5. prarodiče rodičů – ½ každé straně**
- 6. děti dětí sourozenců, děti prarodičů – stejným dílem**
 - nedědí-li děti prarodičů, dědí jeho děti

Nepominutelný dědic

- **Nepominutelný dědic** (§ 1642 a násl.)
 - děti zůstavitele, a pokud nedědí, tak jejich potomci
- **Povinný díl**
 - nepominutelnému dědici náleží povinný díl, ledaže je platně vyloučen
→ dědický podíl nebo odkaz (nezatížen)
→ peněžní částka rovnající se hodnotě povinného dílu
 - výše povinného dílu
 - **nezletilý potomek** → $\frac{3}{4}$ zákonného podílu
 - **zletilý potomek** → $\frac{1}{4}$ zákonného podílu
- **Započtení na povinný díl** (§ 1658 a násl.)
 - povinný díl se zkrátí o to, co se nepominutelnému dědici dostalo **bezplatně již za života zůstavitele** (v posledních třech letech), a to, co z pozůstalosti nabyl **odkazem**
 - podobně se provede započtení i **u ostatních dědiců** (při dědění ze závěti a dědické smlouvy pouze pokud to zůstavitel stanovil)

Vydědění

- taxativně vypočtené **zákonné důvody vydědění** (§ 1646 - § 1647)
 - vydědit lze pouze **nepominutelného dědice** → potomek zůstavitele
 - nepominutelného dědice lze vydědit **zcela**, nebo jeho právo **zkrátit**
 - nepominutelného dědice lze vydědit, pokud
 - neposkytl zůstaviteli potřebnou **pomoc v nouzi**
 - **neprojevuje** o zůstavitele **opravdový zájem**, jaký by projevovat měl
 - byl **odsouzen pro trestný čin** spáchaný za okolností svědčících o jeho **zvrhlé povaze**
 - vede **trvale nezřízený život**
 - je **dědicky nezpůsobilý** → ukazatel, že mu zůstavitel neodpustil
 - je **marnotratník** – počíná si marnotratně nebo je tak zadlužen, že by pro jeho potomky nezůstal ani povinný díl
- lze vydědit marnotratného potomka s tím, že **povinný díl dostanou jeho potomci**

Pojmy k zapamatování

- Zůstavitel, pořizovatel, dědic, nepominutelný dědic
- Pozůstalost, dědictví, dědický podíl, povinný díl
- Pořízení pro případ smrti, dědická smlouva, závěť, dovětek
- Zákonná posloupnost, dědické třídy
- Dědická nezpůsobilost, vydědění, započtení na povinný díl